

Riješeni zadaci iz trigonometrije

Zadatak 5: 4) (str. 66) Izračunaj:

$$\cos \frac{17\pi}{9} \cdot \cos \frac{22\pi}{9} + \sin \frac{10\pi}{9} \cdot \sin \frac{13\pi}{9}$$

Rjesenje: Dakle u ovom zadatku bi trebalo prepoznati neki od adicijskih teorema:

$$\sin(s \pm t) = \sin s \cdot \cos t \pm \cos s \cdot \sin t$$

$$\cos(s \pm t) = \cos s \cdot \cos t \mp \sin s \cdot \sin t$$

Promotrim li zadatak uočavam da je prva i osnovna prepreka potpuno različiti kutevi, ono što meni treba promatrajući gornje identitete jesu isti kutevi u parovima. Dakle moj je zadatak uz pomoć formula redukcije svesti dane kuteve na u parovima iste. Prisjetim se da su formule redukcije:

$$\sin\left(\frac{\pi}{2} + t\right) = \cos t \quad \cos\left(\frac{\pi}{2} + t\right) = -\sin t$$

$$\sin\left(\frac{\pi}{2} - t\right) = \cos t \quad \cos\left(\frac{\pi}{2} - t\right) = \sin t$$

$$\sin(\pi + t) = -\sin t \quad \cos(\pi + t) = -\cos t$$

$$\sin(\pi - t) = \sin t \quad \cos(\pi - t) = -\cos t$$

$$\sin\left(\frac{3\pi}{2} + t\right) = -\cos t \quad \cos\left(\frac{3\pi}{2} + t\right) = \sin t$$

$$\sin\left(\frac{3\pi}{2} - t\right) = -\cos t \quad \cos\left(\frac{3\pi}{2} - t\right) = -\sin t$$

Prvo što ću učiniti jest izračunati glavne mjere svih kuteva koji se pojavljuju u početnom izrazu. No prije nego to učinim pogledajmo za koje kuteve uopće taj postupak moram provesti. Prisjetim li se definicije glavne mjere kuta uočavam

da glavnu mjeru kuta moram računati samo za kuteve veće od $2\pi = \frac{18\pi}{9}$.

Dakle to znači da moram odrediti glavnu mjeru samo jednog kuta i to $\frac{22\pi}{9}$.

Racunam:

$$t' = t - \left\lfloor \frac{t}{2\pi} \right\rfloor \cdot 2\pi$$

$$t' = \frac{22\pi}{9} - \left\lfloor \frac{\frac{22\pi}{9}}{\frac{18\pi}{9}} \right\rfloor \cdot 2\pi$$

$$t' = \frac{22\pi}{9} - \left\lfloor \frac{11}{9} \right\rfloor \cdot 2\pi$$

$$t' = \frac{22\pi}{9} - \underbrace{[1.223]}_1 \cdot 2\pi$$

$$t' = \frac{22\pi}{9} - 1 \cdot 2\pi = \frac{22\pi}{9} - 2\pi$$

Svedem na zajednicki nazivnik:

$$t' = \frac{22\pi}{9} - \frac{18\pi}{9} = \frac{4\pi}{9}$$

Dakle moj pocetni izraz sada izgleda na sljedeci nacin:

$$\cos \frac{17\pi}{9} \cdot \cos \frac{4\pi}{9} + \sin \frac{10\pi}{9} \cdot \sin \frac{13\pi}{9}$$

Pokusajmo sada rastaviti gornje kuteve na zbroj ili razliku tako da ona sadrzi specijalne kuteve $\frac{\pi}{2}$, π , $\frac{3\pi}{2}$ i 2π . Zapisimo prvo dane specijalne kuteve u obliku razlomaka s nazivnikom 9. Slijedi:

$$\frac{\pi}{2} = \frac{\pi}{1} = \frac{\pi \cdot 9}{1 \cdot 9} = \frac{9\pi}{9}$$

$$\pi = \frac{\pi}{1} = \frac{\pi \cdot 9}{1 \cdot 9} = \frac{9\pi}{9}$$

$$\frac{3\pi}{2} = \frac{3\pi}{1} = \frac{3\pi \cdot 9}{1 \cdot 9} = \frac{27\pi}{9}$$

$$2\pi = \frac{2\pi}{1} = \frac{2\pi \cdot 9}{1 \cdot 9} = \frac{18\pi}{9}$$

Promotrim li malo dane kuteve uocavam da ih mogu zapisati na sljedeci nacin:

$$\frac{17\pi}{9} = \frac{18\pi}{9} - \frac{\pi}{9} = 2\pi - \frac{\pi}{9}$$

$$\frac{10\pi}{9} = \frac{9\pi}{9} + \frac{\pi}{9} = \pi + \frac{\pi}{9}$$

$$\frac{13\pi}{9} = \frac{9\pi}{9} + \frac{4\pi}{9} = \pi + \frac{4\pi}{9}$$

Kut $\frac{4\pi}{9}$ ne moramo mijenjati jer vidimo da se poklapa sa posljednjim kutom. Nadalje sada preko formula redukcije koje smo prije napisali vrijedi:

$$\cos\left(\frac{17\pi}{9}\right) = \cos\left(2\pi - \frac{\pi}{9}\right) = \cos\left(0 - \frac{\pi}{9}\right) = \cos\left(-\frac{\pi}{9}\right) = \cos\left(\frac{\pi}{9}\right)$$

$$\sin\left(\frac{10\pi}{9}\right) = \sin\left(\pi + \frac{\pi}{9}\right) = -\sin\left(\frac{\pi}{9}\right)$$

$$\sin\left(\frac{13\pi}{9}\right) = \sin\left(\pi + \frac{4\pi}{9}\right) = -\sin\left(\frac{\pi}{9}\right)$$

Nakon svega toga početni izraz prelazi u:

$$\begin{aligned} \cos\frac{\pi}{9} \cdot \cos\frac{4\pi}{9} + \left(-\sin\frac{\pi}{9}\right) \cdot \left(-\sin\frac{4\pi}{9}\right) &= \\ &= \cos\frac{\pi}{9} \cdot \cos\frac{4\pi}{9} + \sin\frac{\pi}{9} \cdot \sin\frac{4\pi}{9} \end{aligned}$$

No sada prepoznamo formulu $\cos(s-t) = \cos s \cdot \cos t + \sin s \cdot \sin t$, dakle vrijedi:

$$\cos\frac{\pi}{9} \cdot \cos\frac{4\pi}{9} + \sin\frac{\pi}{9} \cdot \sin\frac{4\pi}{9} = \cos\left(\frac{\pi}{9} - \frac{4\pi}{9}\right) = \cos\left(-\frac{3\pi}{9}\right) = \cos\left(-\frac{\pi}{3}\right)$$

Kako je kosinus parna funkcija vrijedi:

$$\cos\frac{\pi}{9} \cdot \cos\frac{4\pi}{9} + \sin\frac{\pi}{9} \cdot \sin\frac{4\pi}{9} = \cos\left(-\frac{\pi}{3}\right) = \cos\left(\frac{\pi}{3}\right) = \frac{1}{2}$$

Time je zadatak riješen!

— ★ —

Zadatak 16: Ako je $\alpha + \beta = \frac{3\pi}{4}$, $\cos\beta = \frac{3\sqrt{7}}{8}$, $\frac{\pi}{2} < \beta < \pi$, koliko je $\sin\alpha$?

Rjesenje: Najprije probajmo odrediti cemu je jednak kosinus od $\alpha + \beta$:

$$\cos(\alpha + \beta) = \cos\alpha \cdot \cos\beta - \sin\alpha \cdot \sin\beta$$

$$\cos\left(\frac{3\pi}{4}\right) = \cos\alpha \cdot \cos\beta - \sin\alpha \cdot \sin\beta$$

$$-\cos\left(\frac{\pi}{4}\right) = \cos\alpha \cdot \cos\beta - \sin\alpha \cdot \sin\beta$$

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos\alpha \cdot \cos\beta - \sin\alpha \cdot \sin\beta$$

Nadalje probajmo odrediti cemu je jednak sinus od $\alpha + \beta$:

$$\sin(\alpha + \beta) = \sin\alpha \cdot \cos\beta + \cos\alpha \cdot \sin\beta$$

$$\sin\left(\frac{3\pi}{4}\right) = \sin\alpha \cdot \cos\beta + \cos\alpha \cdot \sin\beta$$

$$\sin\left(\frac{\pi}{4}\right) = \sin\alpha \cdot \cos\beta + \cos\alpha \cdot \sin\beta$$

$$\frac{\sqrt{2}}{2} = \sin\alpha \cdot \cos\beta + \cos\alpha \cdot \sin\beta$$

Dakle na taj smo način dobili sljedeći sustav jednačnji:

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \cos \beta - \sin \alpha \cdot \sin \beta \\ \frac{\sqrt{2}}{2} = \sin \alpha \cdot \cos \beta + \cos \alpha \cdot \sin \beta \end{cases}$$

Nadalje kako nam je dan iznos od $\cos \beta$ te kvadrant u kojem se kut β nalazi možemo odrediti $\sin \beta$ preko temeljnog identiteta trigonometrije:

$$\sin^2 \beta + \cos^2 \beta = 1$$

$$\sin^2 \beta + \left(\frac{3\sqrt{7}}{8}\right)^2 = 1$$

$$\sin^2 \beta + \frac{3^2 (\sqrt{7})^2}{8^2} = 1$$

$$\sin^2 \beta + \frac{9 \cdot 7}{64} = 1$$

$$\sin^2 \beta + \frac{63}{64} = 1$$

$$\sin^2 \beta = 1 - \frac{63}{64}$$

$$\sin^2 \beta = \frac{1}{64} / \sqrt{\quad}$$

$$\sin \beta = \pm \frac{1}{8}$$

Iz podatka u zadatku vidljivo je da se kut β nalazi u drugom kvadrantu što znači da sinus mora biti pozitivan, dakle vrijedi $\sin \beta = \frac{1}{8}$. Sada vrijednosti za sinus i kosinus kuta β uvrstimo u sustav jednačnji:

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{1}{8} \\ \frac{\sqrt{2}}{2} = \sin \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} + \cos \alpha \cdot \frac{1}{8} \end{cases}$$

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{1}{8} \\ \frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{1}{8} + \sin \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} / \cdot (-3\sqrt{7}) \end{cases}$$

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{1}{8} \\ \frac{\sqrt{2}}{2} \cdot (-3\sqrt{7}) = \cos \alpha \cdot \frac{1}{8} \cdot (-3\sqrt{7}) + \sin \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} \cdot (-3\sqrt{7}) \end{cases}$$

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{1}{8} \\ -\frac{3\sqrt{2}\sqrt{7}}{2} = -\cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{(3\sqrt{7})^2}{8} \end{cases}$$

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{1}{8} \\ -\frac{3\sqrt{2}\sqrt{7}}{2} = -\cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{3^2 (\sqrt{7})^2}{8} \end{cases}$$

$$\begin{cases} -\frac{\sqrt{2}}{2} = \cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{1}{8} \\ -\frac{3\sqrt{2}\sqrt{7}}{2} = -\cos \alpha \cdot \frac{3\sqrt{7}}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{63}{8} \end{cases}$$

Zbrojimo dane jednadzbe te dobijemo:

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} + \left(-\frac{3\sqrt{2}\sqrt{7}}{2}\right) = -\sin \alpha \cdot \frac{1}{8} + \left(-\sin \alpha \cdot \frac{63}{8}\right)$$

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} - \frac{3\sqrt{2}\sqrt{7}}{2} = -\sin \alpha \cdot \frac{1}{8} - \sin \alpha \cdot \frac{63}{8}$$

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} - \frac{3\sqrt{2}\sqrt{7}}{2} = -\sin \alpha \cdot \frac{64}{8}$$

Na lijevoj strani izlucim $-\frac{\sqrt{2}}{2}$, dok na desnoj pokratim sto se pokratiti daje:

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} (1 + 3\sqrt{7}) = -\sin \alpha \cdot \frac{64}{8}$$

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} (1 + 3\sqrt{7}) = -\sin \alpha \cdot 8 \cdot \left(-\frac{1}{8}\right)$$

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} (1 + 3\sqrt{7}) \cdot \left(-\frac{1}{8}\right) = -\sin \alpha \cdot 8 \cdot \left(-\frac{1}{8}\right)$$

Pokratim sto se pokratiti daje:

$$-\frac{\sqrt{2}}{2} (1 + 3\sqrt{7}) \cdot \left(-\frac{1}{8}\right) = -\sin \alpha \cdot 1 \cdot \left(-\frac{1}{8}\right)$$

$$\frac{\sqrt{2}}{16} (1 + 3\sqrt{7}) = \sin \alpha$$

Time je zadatak rijesen!

- * -